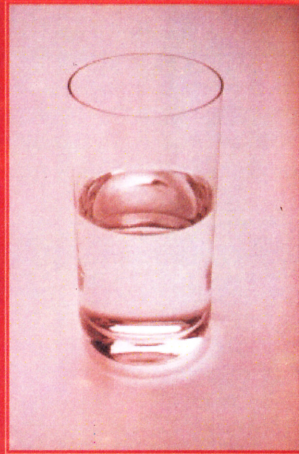

POSITIVE ATTITUDE

It changes everything.

अभ्यास-करीयर
सकारात्मक दृष्टिकोन

माझ्या लाडक्या हुशार पोरानो!

काय मग ? कसं काय चाललय अभ्यास, ट्युशन्स इत्यादी इत्यादी। काय म्हणताय? खूप टॅशन आहे, यंदा महत्वाचं वर्ष ! १०वी-१२वी म्हणजे करीयरच्या दृष्टीने 'टर्निंग पॉईंट' असतो. मान्य! पण मला एवढंच सांगा नुसतंच टॅशन येऊन काही होतं का? नाही ना? म्हणूनच या पत्रांद्वारे अभ्यास व करीयर संबंधी प्रश्नांवर विचार करणार आहोत आपण! तर फिकर नाँट पोरानो!

आपण परवा वर्ल्ड कप जिंकल्याचा क्षण आठवतो तुम्हाला? काय धम्माल मजा आली नाही? त्या क्षणाला प्रत्येक भारतीय आनंदाने हरखून गेला होता. काही तर आनंदाने बेहोश होवून बेफाम नाचले देखील, नाही का? खरंच, जेव्हा-जेव्हा आपल्याला त्या क्षणाची आठवण होईल तेव्हा-तेव्हा आपण भूतकाळात हरवून जाऊ एवढा अविस्मरणीय असा तो क्षण होता! आपण भारतीय ना म्हणजे क्रिकेटसाठी वेडे आहोत! पण एक सांगु? क्रिकेट आणि आपलं प्रत्येकाचं जिवन यात कमालीचं साम्य आहे. मुंबई आणि महाराष्ट्राचा एक ग्रेट क्रिकेटपटू सुनिल गावस्करनेही त्याने स्वतः गायलेल्या गाण्यात म्हटलं आहे - 'हे जिवन म्हणजे क्रिकेट राजा, हुकला तो संपला.' क्रिकेटच्या मैदानावर शेवटचा चेंडू टाकीपर्यंत काहीही यहु शकतं. जो संघ याच श्रद्धेनं व चिकाटीने खेळतो, प्रयत्न व धीर सोडत नाही आणि मैदानात तंबु गाडून बसतो तोच शेवटी विजयी होतो. कदाचित आम्ही भारतीय क्रिकेटमधून जिंकण्याची, अपयश पचवून कठिन परिस्थितीत टिकून रहाण्याची प्रेरणा घेत असू व यामुळेच हा खेळ आपल्याला एवढा प्रिय असावा. म्हणून अशा या क्रिकेट वेड्या भारतातच सचिन तेंडुलकर जन्माला येऊ शकतो हेही तितकंच खरं.

पोरानो! हुशारी काय फक्त अभ्यासात डॉक्टर, इंजिनियर, एम्.बी.ए. होण्यासाठीच लागते असं नाही. प्रतिस्पर्द्याच्या मनात काय डावपेच चाललेत ? तो काय ठरवून मैदानात उतरलाय? समोरच्याची काय रणनिती असेल? कुठल्या चेंडूला कोणता रस्ता दाखवायचा? याला सुद्धा तेवढीच हुशारी लागते उगाच नाही विजयी संघावर लाखोंची बरसात केली जाते. आपल्याला या जगात आणणारा निसर्ग खूपच दयाळू आणि ग्रेट सुद्धा आहे. तो आपल्याला सर्व गुण संपन्न असाच बनवून पाठवतो. यात मग हुशारी हा सुद्धा गुण आलाच फक्त हि हुशारी कुठे आणि कशी वापरायची हे तो आपणावर सोडून देतो. तो आपल्याला बनवतानाच एकमेव असा बनवत असतो. म्हणजे यासम हाच! हे करत असताना तो आपल्यात कोणत्यातरी एका क्षेत्रातील अंगभूत विशेष गुण देत असतो. मग ते क्षेत्र कुठलंही असू शकतं. कला, विज्ञान, वैद्यक, वाणिज्य, कृषी, अभियांत्रिकी, खेळ, सैन्य, व्यापार, उद्योग, पर्यटन, समाजकारण, राजकारण, अर्थकारण अशा असंख्य क्षेत्रांपैकी एक असू शकते. ते नेमके कोणतं हे शोधण्याची जबाबदारी तो आपल्यावर, आपल्या पालकांवर व इतर संबंधितांवर सोडून देतो आणि पुन्हा या प्रत्येक क्षेत्रात चांगली व प्रभावी कामगिरी करण्यासाठी हुशारी लागतेच जी आपल्या प्रत्येकात असते! हे अंगभूत विशेष गुण आपल्या आवडीच्या रुपाने प्रगट होत असतात. गंमत बघा आपल्या नावडीच्या गोष्टी करताना, लक्षात ठेवताना आपल्याला कंटाळा येतो. परंतु ज्या

गोष्ठी आपल्या आवडीच्या असतात त्या आपल्या सहज लक्षात रहातात किंवा त्या आपण न कंटाळता तासन् तास करू शकतो. म्हणूनच सिनेमाची गाणी, डायलॉग्ज्, सिरीयल्समधील घटनाक्रम आपोआप तोंडपाठ होतात. त्यासाठी मुद्यामहून काही प्रयत्न करावला लागत नाहीत. सचिनला जेव्हा एकदा विचारलं कि क्रिकेट सोडून तुला काय करावला आवडत असतं? तेव्हा त्याने ठामपणे उत्तर दिलं कि 'काहीच नाही! मला फक्त क्रिकेटच खेळायचं होतं' आणि याच क्रिकेटच्या आंतरीक प्रेरणेमुळे तो अगदी बालवयापासूनच तासन् तास क्रिकेटचे धडे गिरवायचा, अगदी न थकता! निसर्गातःच त्याच्यामध्ये क्रिकेटचेच अंगभूत विशेष गुण होते हे त्यानं केलेल्या विक्रमांनी सिद्ध केलंय. पुन्हा एकदा सचिनसाठी, धोनीसाठी व आपल्या स्वतःसाठी सुद्धा या हू हिप हिप हुर्ये!! भारत माता की जय! बरं असो.

आता मी तुमच्याशी एका ग्रेट शब्द रचनेबद्दल बोलणार आहे तिची मूळ इंग्रजी शब्द रचना संपूर्ण जगभरात प्रसिद्ध असून भारतातील मोठ-मोठ्या व्यक्तींनाही ती खूपच भावलेली आहे. यावरून तिचे महत्त्व कळते. या रचनेचे नावच मुळात जबरदस्त आहे- 'ध्येयशिखर'!

प्रत्येकाचीच काही ना काही स्वप्ने असतात. भारतरत्न डॉ. अब्दुल कलाम म्हणतात, 'स्वप्ने बघा, स्वप्ने! कारण स्वप्ने विचारांना चालना देतात व विचार स्वप्नांच्या दिशेने पुढील कृती करण्यास प्रवृत्त करतात.' पुढे डॉ. कलाम हेही म्हणतात कि, 'आपण झोपेत पाहतो ती स्वप्ने खरी नव्हेत, तर ज्याने झोपच उडून जाते अशी स्वप्ने बघा.' अशी स्वप्ने जेव्हा ध्येयाचं रूप घेतात तेव्हा माणूस त्याच्या पाठीमागे आपलं सर्वस्व झोकून काम करतो पण हि ध्येयाची वाट बऱ्याचदा ख्राच खळग्यांनी भरलेली असते. त्या वाटेवर चालताना वादळ-वान्यांचा सामना करावा लागतो. अगदी तुमच्या भाषेत सांगायचं झालं तर १०वी-१२वीच्या परीक्षांमध्ये दैदिप्यमान यश मिळवायचं स्वप्न बरेच जण बघतात. त्यासाठी ते प्रामाणिकपणे कसोशीने प्रयत्न करतात. परंतु अशा काही समस्यांना कधी-कधी तोंड द्यावं लागतं कि माणसाची बुद्धीच काम करत नाही. उदा. आई किंवा वडिल यांचे निधन किंवा गंभीर आजार इत्यादी. अशा वेळी काही जण हतबल होऊन जमेल तेवढे करण्याचा प्रयत्न करतात. परंतु यातलेही काही जण हार न मानता आपल्या ध्येयाशी चिकटून रहातात. उलट अजून जोमाने जास्त प्रयत्न करतात आणि शेवटी स्वप्नवत वाटणारे ध्येय साध्य करतात.

कन्नड तालुक्यातील जेहूर येथील सुरेखा हिने वडिलांचे निधन झालेले असताना आधी दहावीचा पेपर दिला आणि मग वडिलांच्या चितेला अग्नी दिला. नववीत असताना बदलापूरच्या सोनाली कांबळेला खूप मोठ्या अपघाताला सामोरं जावं लागलं. त्यात तिचं एक वर्षही वाया गेलं. परंतु तिने चिकाटीने अभ्यास करून दहावीच्या परीक्षेत मुंबई विभागातून दुसरा क्रमांक पटकावला. ठाण्याच्या भाग्यश्री गांधीने आपल्या अंधत्वावर मात करून दहावीच्या परीक्षेत ८५.३८ टक्के गुण मिळवले. पोरानो, हि गोष्ट इथेच संपत नाही तर असेही काही जण आहेत कि ज्यांना पहिल्या प्रयत्नात अपयशाला सामोरं जावं लागलं. परंतु त्याने ते खचले नाहीत, त्यांनी धीर सोडला नाही, हिंमत सोडली नाही, त्यांनी पुन्हा प्रयत्न केला आणि अंतिमतः ते त्यात विजयी झालेत! शोधली तर आपल्या आजूबाजूला अशीही खूप उदाहरणे सापडतील. गेल्या दोन पिढ्यांच्या मनावर राज्य करणारे अभिनेता अमिताभ बच्चन त्यांना सुद्धा त्यांच्या प्रारंभीच्या काळात अपयशाला सामोरं जावं लागलं होतं. आजवर त्यांना मिळालेल्या यशात त्यांच्या धीर

गंभीर आवाजाचा खूप मोठा वाटा असला तरी त्याच आवाजामुळे त्यांना नकार एकावा लागला होता हे सांगुनही खरं वाटणार नाही. तरी त्यांनी स्वतःवरचा विश्वास तसूभरही कधी ढळू दिला नाही. त्यात त्यांना आई-वडिलांकडून खूप मोलाचा पाठिंबा मिळाला. शेवटी कितीतरी अपयशी चित्रपट दिल्यानंतर हळूहळू यशाची शिखरे चढत आज ते भारतीय चित्रपट सृष्टीतील सर्वोच्च पदावर विराजमान आहेत. सुरुवातीच्या अपयशामुळे त्यांनी जर का प्रयत्न करायचेच सोडले असते तर! अमिताभविना चित्रपटांची कल्पनाही करवत नाही! या वयातही ते 'ब्लॅक, पा' यासारखे नव नविन विषयांवरचे चित्रपट व 'कौन बनेगा करोडपती' सारखे लोकप्रिय कार्यक्रम सतत देतच असतात.

ध्येयशिखर हि शब्दरचना तुम्हाला अशाच प्रकारे ध्येयापर्यंत पोहोचण्याची प्रेरणा देते, हिंमत देते व अंतिम विजयाचा मार्ग दाखवते. अपयश दुसरं-तिसरं काही नाही तर अल्प-यशच असते किंवा ती यशाअगोदरची एक पायरी असते असं म्हणता येईल. पोरानो, तुम्हाला थोडा होमवर्कही आहे. 'ध्येयशिखर' हि शब्दरचना तुम्ही तुमच्या हस्ताक्षरात लिहून त्याखालील प्रतिज्ञाही लिहा आणि हो, त्यासोबत तुम्ही दिनांक, वार व वेळ टाकुन सही सुद्धा करा. एक सिक्केट गंमत म्हणजे हे सर्व करताना तुम्हाला एखादं तुमचं ध्येयसुद्धा ठरवावं लागणार आहे आणि हो ते स्वप्न असलं तरी चालेल.

ध्येयशिखर.....

जीवनातील ध्येयाचे शिखर सर करीत असताना...

संकटांचे वारे वाहतील

अडथळ्यांच्या खाचखळग्यांतून वाटा चढावाच्या भासतील

बेरजा करू पहाल तर वजाबाक्या होतील

आणि जरा हसू पहाल तर डोळे ओले होतील

वाटेत दम लागला

तर दम घ्या क्षणभर... पण नका सोडू धीर...

मित्रांनो!

रात्रीच्या गर्भातूनच होतो शेवटी उषःकाल

जमी कोण नाही असा जो पाही दिःकाल

वाटेल सूळका जरी दूरदूरवर

कोणास ठावूक पण असेल एका हातावर

चिकटून रहा ध्येयाशी मार्गक्रमण करताना

भय-शंकेची वटवायुळे माथ्यावर भिरभिरताना...

अपयश हे अल्प-यश नसे शेवट जीवनाचा

वादळ-वाटांवरती दिवा जळू दे आशेचा...

आणि मग

भले कोसळू दे कडे संकटांचे

निश्चल, अविचल उभे ठाका

आणि धीर मात्र सोडू नका,

कारण असे केले तर

अंतिम विजय तुमचाच आहे!!!

‘अभ्यासात, परीक्षेत आणि जिवनांत यशस्वी होणे हा माझा जन्मसिद्ध अधिकार असून तो मी मिळवणारच!’ ‘जगातील कोणतीही समस्या, संकटे किंवा शक्ति मला माझे ध्येय साध्य करण्यापासून परावृत्त करू शकणार नाहीत. मी त्यासाठी नियोजनबद्ध कृति व आवश्यक ते सर्व प्रयत्न करीन!’

माझ्या लाडक्या हुशार, कणखर आणि जिद्दी पोरानो, माझी खात्री आहे हि शब्दरचना जाडुची कांडी फिरवल्याप्रमाणे तुमचं जिवन उजळवून टाकेल, हो! मला खात्री आहे!! ‘ध्येयशिखर तयार केल्यानंतर आपोआपच तुम्ही तुमच्या ध्येयाच्या दिशेने वाटचाल कराल. तुम्हाला हिरो मंडळी खूप आवडतात ना? आणि तुम्ही पण हिरो बनावची स्वप्ने बघत असता! तर आता तुम्हाला दोन हिरोंची गोष्ट सांगतो. निक बोयचिच आणि संजय गावकर यांची। हि दोघेही ‘रियल लाईफ’ मधले हिरो आहेत. २८ वर्षीय निक उमद्या व्यक्तिमत्त्वाचा ऑस्ट्रेलियन तरुण आहे. निक वाणिज्य शाखेचा पदवीधर असून तो अतिशय प्रभावी व आंतरराष्ट्रीय स्थातीचा वक्ता आहे. वयाच्या अवघ्या १७व्या वर्षापासून त्याला भाषणाची गोडी लागली. आजवर त्याने भारतासह २४पेक्षा जास्त देशातील ३० लाखांहून अधिक लोकांना आपल्या भाषणाने प्रेरीत केलंय. २००५ साली त्याला ‘यंग ऑस्ट्रेलियन ऑफ द इयर’ या पुरस्कारासाठी नामांकन मिळालं होतं. त्याने लिहिलेल्या पुस्तकाला जगभरातून खूपच चांगला प्रतिसाद मिळाला आहे. त्याची स्वतःची संस्था आहे विविध कार्यक्रम, पुस्तक, डीव्हीडी व इंटरनेटच्या माध्यमातून तो जगभरातील लोकांपर्यंत स्वतःचा प्रेरणादायी संदेश पोहोचवत असतो.

पोरानो, तुम्ही विचार करीत असाल कि किती लकी आहे तो! एवढ्या लहान वयात केवढं मोठं यश मिळवलंय त्याने! अशा निक सोबत निसर्गाने खूप मोठा अन्वयाय केलाय. निकला जन्मतःच आपल्यासारखे हातही नाहीत आणि पायही नाहीत! कल्पनाही करवत नाही ना? पण हे सत्य आहे पोरानो असे असून सुद्धा सततच्या सरावाने व अत्याधुनिक यंत्रांद्वारे निक त्याची सर्व दैनंदिन कामे स्वतःच बिनबोभाटपणे पार पाडतो. इतकंच नव्हे तर छानपैकी पोहतो आणि गोल्फसुद्धा खेळतो. एक यशस्वी वक्ता तर तो आहेच! इधवर पोहोचण्यासाठी निकला खूप-खूप दिव्यातून जावं लागलं. बऱ्याच वेळा त्याला तुमच्या आमच्यासारखं नैराश्यसुद्धा आलं. पण निसर्गाने त्याला हाता-पायांऐवजी अतिशय खंबीर मन दिलं असावं. म्हणूनच निकने स्वतःच्या वैगुण्यावर मात करत शिक्षण घेतलं. स्वतःची एक विशिष्ट सकारात्मक विचारशैली विकसित केली. तो म्हणतो ‘जिवनाकडे तुम्ही कोणत्या नजरेने बघतात हे खूप महत्वाचे आहे. कोणी तुम्हाला नाऊमेद केलं तर खरूच नका तर अजून सेकंड ओपिनियम घ्या. जिवनाविषयी दूरदृष्टि ठेवा, मोठी ध्येये बाळगा आणि सगळ्यात महत्वाचे म्हणजे स्वतःवर, स्वतःच्या क्षमतांवर विश्वास ठेवा! निक स्वतः सतत आनंदी असतो व जिवनावार तो खूप प्रेम करतो. त्याची कोणाविषयीही काहीही तक्रार नाही. निक सर्वार्थाने यशस्वी आहे आणि इतरांनाही

त्यासाठी तो प्रेरीत करतो! आहे कि नाही तो 'रियल लाईफ हिरो'! संजय गावकरही असंच एक धाडशी व प्रेरणादायी व्यक्तिमत्व आहे. खेळांची आवड असलेल्या संजयला खरं तर देशासाठी काहीतरी करायचं होतं. पण नियतीच्या मनांत भलतंच होतं. संजयला खेळ आणि अभ्यास या दोन्हीची आवड होती. त्यासाठी तो भल्या पहाटे उठून ब्राऊंडवर जाऊन सराव करायचा व नंतर कॉलेजला मन लाऊन अभ्यास करायचा. त्याने मेकॅनिकल इंजिनियरींगचा डिप्लोमा केला नंतर डिग्री केली. पुढील आयुष्याची स्वप्ने पहात ते साकारण्यासाठी तो मेहनत सुद्धा घेत होता आणि अचानक त्याला डोळ्यांना त्रास जाणवू लागला. डॉक्टरांकडे गेल्यावर तपासण्यानंतर कळले कि दहा लाखांत एक असणारा 'रेटिना पीगमेंट डिजनरेशन' नावाच्या एका अतिशय दुर्मिळ परंतु भयानक आजारामुळे त्याला हा त्रास होत होता. डॉक्टरांनी त्याला हेही सांगितले कि काहीच दिवसांनी त्याची संपूर्ण दृष्टि जाऊ शकते.

विचार करा पोरानो, हे सगळं कळल्यावर किती मोठा शॉक बसला असेल संजयला आणि कसं त्याने कंट्रोल केलं असेल स्वतःला! पण संजय होता मुळी हिरो. तो स्वतः तर धक्यातून सावरलाच पण त्याने आई-वडिलांनाही धीर दिला. एक दिवस खरोखरच संजयची दृष्टि गेली. हे सुंदर जग तो आज त्याच्या उघड्या डोळ्यांनी कधीच बघू शकणार नाही यापेक्षा भयानक काय असू शकतं. संजयच्या डोळ्यांपुढे आणि जणू काही मनाच्या गाभान्यात सुद्धा काळोखच काळोख दाटला! पण निघड्या छातीच्या संजयने हे आव्हान स्विकारायचं ठरवलं. तो घराबाहेर पडून आपल्याला काय-काय करता येऊ शकतं याचा शोध घेऊ लागला. आपल्या इंजिनियरींगच्या ज्ञानाचा वापर करून काय साध्य करता येईल याचा विचार संजयने केला. म्हणतात ना 'इच्छा असेल तर मार्ग दिसेल! प्रामाणिक प्रयत्न करणाऱ्याला जग पण मदत करतं. संजयला एक चांगला मित्र पार्टनर म्हणून मिळाला. सरकारने त्याची अडचण समजून सर्व तोपरी मदत केली आणि एक लेथ मशीन व एक कामगाराने सुरु झालेलं संजयचं वर्कशॉप आज ४० कामगार सात-आठ कोटींची उलाढाल असलेली इंडस्ट्रि झालंय. सुरुवातीला दृष्टि गेल्यावर काहींनी त्याला टेलिफोन ऑपरेटरची नोकरी शोधायचा सल्ला दिला होता. त्याने स्वतःही मच्छी पालन करण्याचा विचार केला होता. परंतु त्याला त्याच्या शिक्षणानेच मदतीचा एवढा मोठा हात दिला. पोरानो, म्हणतात ना शिक्षण कधीच वाया जात नाही. ते १०० टक्के खरं आहे. एका सुविचारी मुलीने संजयशी लग्न केलंय आणि त्यांना एक गॉडस बाळही आहे. दृष्टि नसली म्हणून काय झालं? आजही संजयने स्वप्नं बघायचं सोडलेलं नाही, त्याला अजून खूप प्रगती करायचीय.

खरंच हां, हॅट्स ऑफ टू संजय! पोरानो, हे पत्र लिहित असतांना माझ्या अंगावरही मुठभर मांस चढलंय. काय कसे वाटले हे दोन हिरो? बनणार तुम्हीही 'रियल लाईफ हिरो'? वाट्टेल त्या परिस्थितीवर मात करून विजय मिळवणारे! बघा, बघा! स्वप्न बघायला काय हरकत आहे!!

आता हे १०-१२वीचे वर्ष असले तरी खूप टेन्शन घ्यायची गरज नाही.

'असं-कसं? मग आम्हाला पाहिजे तिथे अॅडमिशन कसं मिळेल?' असाच ना तुम्ही विचार करीत असणार? बरोबर, त्यात काही वावगं नाही!

मी या संदर्भात काही गोष्टी सांगणार आहे आणि त्या सुध्दा चक्क नापास मुलांच्या!! हो। १०वी-१२वीच्या परीक्षा पुढील शिक्षणाच्या दृष्टिने महत्वाच्या आहेतच. परंतु त्या परीक्षा म्हणजे काही अंतिम परीक्षा नाहीत. उलट याहीपेक्षा मोठ्या परीक्षा व्यावहारिक जिवनात प्रत्येकाला वेळोवेळी द्याव्या लागतात. या परीक्षात पास झालात तर जिवनात पैसा, मान मरातब व यश मिळतं. मग शालांत परीक्षांत तुम्ही किती गुण मिळवलेत, किंवा नापास झालात की काय या बाबी गौण ठरतात.

आपल्याला परिचित काही महान व्यक्तींची हि नव्याने थोडक्यात ओळख - महात्मा गांधी शालेय जिवनात सुरुवातीलाच म्हणजे दुसरीत नापास झाले होते तरीही त्यांना वरच्या वर्गात पाठवण्यात आले. तिसरीतही ते जेमतेमच पास झाले. अशाप्रकारे पुढेही त्यांची घसरण चाळू राहिली. परंतु वडिलांच्या मृत्युनंतर मात्र अभ्यासाविषयी जागरूक होत गेले. काठेवाड हायर-कूलमधील मॅट्रिकच्या परीक्षेत पास झालेल्या दहा विद्यार्थ्यांत त्यांचा सहावा क्रमांक होता. लंडनला बॅरिस्टरची करीत असतानाही ते लॅटिन या विषयात नापास झाले होते व दुसऱ्या प्रयत्नांत पास झाले. गांधीजी बॅरिस्टर होऊन दक्षिण आफ्रिकेत गेले. तेथे काही वर्षे काम केल्यानंतर तो रेल्वेमधील ऐतिहासिक प्रसंग घडला आणि गांधीजी भारतात परत आले. त्यानंतरचा इतिहास व त्यातील गांधीजींचे स्थान सर्वानाच ठाऊक आहे.

जगाला अणुशक्तिची भेट देणारा महान शास्त्रज्ञ अल्बर्ट आईनस्टाईन! तो मुळातच स्वतंत्र व चिकित्सक बुद्धीचा होता. त्या काळच्या जर्मनीतील प्रचलित व्यवस्थेविषयी त्याच्या मनांत अजिबात आदर नव्हता. तेथील शाळेतील पद्धतीदेखील त्याला रुक्ष व यांत्रिक वाटायच्या. शालांत परीक्षा पास झाल्याचे प्रमाणपत्र त्याच्याकडे नसल्याने पुढील शिक्षणात त्याला प्रवेश मिळोनासा झाला. अशा अवयड परिस्थितीतूनही त्याने मार्ग काढून शालांत परीक्षा चांगल्या गुणांनी पास झाला. गणित व भौतिकशास्त्र हे विषय घेऊन पदवीधरही झाला. या विषयांची आवड व अभ्यास असल्याने त्याने अनेक शोध निबंध लिहिले. त्यापैकीच एकात त्याने अणुच्या उत्सर्जनाविषयीचे सूत्र मांडले. एवढेच नव्हे तर 'फोटोइलेक्ट्रिक इफेक्ट' या संबंधीच्या संशोधनाबद्दल १९२१ सालचे नोबेल पारितोषिक मिळाले.

महाराष्ट्राचे राष्ट्रकवि कुसुमाग्रज यांचा कल अभ्यास सोडून इतर गोष्टीतच जास्त होता. विशेषतः क्रिकेट, कविता, नाटक यासंबंधीच्या उपक्रमात सतत व्यग्र असत. हे करीत असताना अभ्यासाकडे दुर्लक्ष झाले आणि गणितात नापास झाल्याने त्यांचे वर्षही वाया गेले. यामुळे त्यांचे वडिल खूप दुःखी व नाराजही झाले. हे कुसुमाग्रजांना कळल्यावर त्यांना खूप वाईट वाटले व नेटाने अभ्यास करून ते पास झाले. पुढे त्यांनी बी.ए. ची पदवी संपादन केली. त्यांनी एकाहून एक ज्वाज्वल्यपूर्ण महाराष्ट्रगीते व 'नटसम्राट', 'ययाति' यासारखी अजरामर नाटके लिहिलीत. वाडमयासाठीचा 'ज्ञानपिठ' सर्वोच्च पुरस्कारही त्यांना प्राप्त झाला.

प्रसिद्ध गणितज्ञ रामानुजन यांना सुरुवातीपासूनच गणितात रस होता. साहजिकच त्यातील त्यांची प्रगति नेत्रदिपक अशीच होती. यामुळे इतर विषयांकडे दुर्लक्ष करण्याची चुक मात्र त्यांच्याकडून झाली आणि ते नापास झाले. इतरही अनेक अडचणींवर मात करून त्यांनी पुन्हा परीक्षा दिली. ते पुन्हा नापास झालेत, त्याने ते अक्षरशः नैराश्याच्या खाईत ओढले गेले. गणितातील त्यांच्या तगड्या अभ्यासामुळे त्यांना केंब्रिजमध्ये शिकण्याची संधी

मिळाली. तेथील अभ्यासक्रम त्यांनी पूर्ण केला. रामानुजन यांनी गणितातील नवनविन संकल्पना मांडल्या व त्याद्वारे गणितात मोलाची भर टाकली. भारतातील हाताच्या बोटवर मोजता येतील एवढ्या इंग्रजी लेखकांमध्ये एक नांव आहे. आर. के. नारायण ! इंग्रजी कादंबरी 'द गार्ड' व 'मालगुडी डेज' यासारख्या अजरामर रचना त्यांनी लिहिल्या. परंतु ते युनिव्हर्सिटीच्या पात्रता परीक्षेत इंग्रजीत चकक नापास झाले होते यावर सांगूनही कोणाचा विश्वास बसणार नाही.

हि झाली थोडक्यात काही नापासांची गोष्ट हि यादी खूप मोठी आहे. यातील प्रत्येकाने कोणत्या ना कोणत्या पातळीवर परीक्षांमधील अपयश अनुभवले आहे. परंतु त्याने ते निराश-हताश झाले नाहीत. अपयशातून त्यांनी धडा घेतला, मनाचा निग्रह केला आणि अपयशावर मात करून अंतिमतः जिवनात यश संपादन केले. त्यांनी आपल्या व्यक्तिमत्त्वाचा ठसा समाज मनावर उमटवला. ते समाजासाठी झटले व समाजाने त्यासाठीच त्यांना मोठेपण बहाल केले.

पोरांनो! थोरा-मोठ्यांच्या या गोष्टी तुम्हाला परीक्षा व त्यानंतर निकालाच्या धाक-धुकीतून बाहेर यायला प्रेरणा देतील. मला खात्री आहे! तूर्त अभ्यास करा! हवं तर अधून मधून चांगली-चांगली पुस्तकं वाचा! आणि स्वप्नं बघायची प्रॅक्टिसपण चालूच ठेवा!

आणि आता या पत्राच्या शेवटी एक खूप महत्त्वाची गोष्ट सांगायचीय. तुम्हाला प्रार्थना आठवते एखादी? आपण प्रत्येक जण कोणती तरी एक प्रार्थना म्हणत असतो. शाळेतील प्रार्थना वेगळी असते, मोठेपणी आपण वेगळी प्रार्थना म्हणतो. मग ती धर्माशी संबंधीत असेल किंवा एखाद्या पंथाशी किंवा एखाद्या विचार-धारेशी संबंधीत असेल. पण रोज आपण एखादी तरी प्रार्थना म्हणतोच. प्रत्येक प्रार्थनेमध्ये शब्दांची अतिशय अर्थपूर्ण रचना केलेली असते. तिचे नियमित मनन करण्याने आपण प्रार्थनेतील विचारांशी एकरूप होण्याचा प्रयत्न करतो. त्याचप्रमाणे प्रार्थनेतील विचार आपल्याला जिवनात मार्ग दाखवण्याचेही काम करतात. त्याचे निश्चितच सुपरीणाम अनुभवायला मिळतात. आता मी तुम्हाला एक छोटीशी पण अतिशय पॉवरफुल प्रार्थना देत आहे. ती अशी-प्रार्थना

प्रार्थना

जी परीस्थिती बदलू शकतो ती बदलण्याचे धैर्य व सामर्थ्य मला लाभो जी परीस्थिती बदलू शकत नाही ती आनंदाने स्विकारण्याची मानसिकता मला लाभो आणि या दोन्हीमधील फरक जाणण्याची विवेक-बुद्धी मला लाभो!!!

'बरस्! एवढीशीच प्रार्थना रोज सकाळी म्हणा. हवं तर मनातल्या मनात म्हणा. आपल्या आयुष्यात असणाऱ्या काही गोष्टी आवडीच्या असतात तर काही आपल्याला आवडत नाहीत. तसंच आयुष्यातील काही गोष्टी आपण बदलू शकतो तर काही गोष्टी आपण बदलू शकत नाही व त्यांना आहेत तशाच स्विकाराव्या लागतात. अगदी उदाहरणच घ्यावंच झालं तर आजची आपली व्यावहारीक स्थिती खूप चांगली नसेल तर शिक्षण आणि विवेकपूर्ण प्रयत्नांनी ती आपण बदलू शकतो. चांगल्या सवयी व कृतीद्वारे आपण आपली उन्नती घडवून आणू शकतो. नव्हे तसा जागरूक प्रयत्न आपण करायलाच हवा. वाउलट आपल्या आयुष्यातील काही गोष्टी आपण बदलू शकत

नाही. उदाहरणार्थ आपलं रूप, रंग, उंची, आई-वडिल, नातेवाईक व अशा बऱ्याच गोष्टी. या गोष्टी आहेत तशाच स्विकारल्या तर आपण स्वतःला दुःखी, कष्टी होण्यापासून वाचवू शकतो. किंबहुना त्या आनंदाने स्विकारल्या तर आपण ज्या गोष्टी बदलू शकतो त्यांच्यावर लक्ष केंद्रीत करून बरंच काही साध्य करू शकतो.

माणूस आनंदी असला तर त्याच्या क्षमतांचा जास्तीत जास्त वापर होत असतो. आलेल्या लहान-मोठ्या अडचणींवर, समस्यांवर अधिक कल्पकपणे प्रभावी उपाय शोधता येतात. तेच दुःखी, कष्टी असताना त्याची बुद्धी पाहिजे तशी काम नाही करत व विचारशक्तीही खुंटते. म्हणून स्वतःचं जिवन आनंदी आणि समृद्ध करण्यासाठी आनंदी वृत्ती असणं खूप आवश्यक आहे. चांगला निकाल लागण्यासाठी व चांगले गुण मिळवण्यासाठी वर्ष तुमच्या हातात आहे. तेव्हा खूप मेहनत तुमच्याच हातात आहे. परंतु परीक्षेत काय येईल हे काही तुमच्या हातात नाही व निकाल कसा लागेल हेही तुमच्या हातात नाही. मग आपल्या प्रार्थनेनुसार जो काही निकाल लागेल तो आनंदाने स्विकारायची मानसिकता ठेऊ या. यापुढेही अशा परीक्षा येतच राहतील तेव्हा जास्तीत जास्त चांगला अभ्यास करण्याचीही तयारी ठेऊ या!

पोरांनो, मी स्वतः रोज हि प्रार्थना म्हणतो. किंबहुना माझ्या विचारांचा व जिवनशैलीचा एक अविभाज्य घटकच आहे हि प्रार्थना... हवं तर तुम्ही एक कागदावर मोठ्या अक्षरात लिहून भिंतीवर चिकटवा हि प्रार्थना. मला खात्री आहे, आपल्या जिवनातील छोटे-मोठे प्रश्न सोडवताना... अडचणीवर मात करताना आणि समस्यांशी लढताना खूप बळ देईल तुम्हाला हि प्रार्थना!!

सर्वांचं कल्याण होवो. तुम्हाला अभ्यासाठी आणि यापुढील एक जबदरदस्त, झकास... मस्त बिनधास्त आयुष्यासाठी खूप-खूप शुभेच्छा!!! तूर्त पत्रास अर्धविराम... कारण 'पिक्चर अभी बाकी है मेरे दोस्त' !

जय हिंद! जय महाराष्ट्र !!

तुमचा लाडका

-भारु काका.

पत्राचे सार व कृती

पत्र क्र. १

- * क्रिकेट असो, चित्रपट असो कि कोणतंही करीयर असो योजनाबद्ध व अथक प्रयत्नांनी यश मिळवता येतं.
- * कोणतंही ध्येयशिखर गाठण्याआधी अडचणी, संकटं येणारच परंतु न डगमगता त्यांचा सामना केल्यास अंतिम विजय आपलाच होतो.
- * जगात कितीतरी व्यक्तिंवर संकटांचे कडे कोसळून सुद्धा त्या व्यक्तिं अडचणींवर मात करून यशस्वी होतात.
- * कोणतीही परीक्षा अंतिम नसते. आपल्या जिवनाचे मूल्य कोणत्याही परीक्षेपेक्षा मोठे असते.
- * आपण काय बदलू शकतो व काय बदलू शकत नाही याची जाणिव ठेवली तर जिवनातल्या बऱ्याच गोष्टी आपण बदलू शकतो. बरेच चांगले बदल आपण स्वतः मध्ये व परिस्थितीमध्ये सुद्धा घडवून आणू शकतो.

कृती

- * १०वी-१२वी च्या परीक्षांमध्ये किती गुण मिळवायचेत, पुढे कोणत्या शाखेत प्रवेश मिळवायचाय व जिवनात काय व्हायचं आहे. अशी तीन ध्येये निश्चित करा.
- * तीन ध्येये, 'ध्येयशिखर' हि शब्दरचना व 'ध्येय प्रतिज्ञा' स्वतःच्या हस्ताक्षरात लिहून अभ्यासाच्या खोलीत चिकटवा.
- * इंटरनेट वर जाऊन निक वॉयचिक चे व्हिडिओज घरातील सर्व मिळून बघा.
- * पत्राच्या शेवटी दिलेली प्रार्थना रोज एका ठराविक वेळेला म्हणा.

माझी ध्येये

नांव : ..... दि. ....

ध्येय क्र. १ १०वी-१२वी

ध्येय क्र. २ शिक्षणक्रम

ध्येय क्र. ३ करीयर

ध्येय-प्रतिज्ञा

'अभ्यासात, परीक्षेत आणि जिजवनांत यशस्वी होणे हा माझा जन्मसिद्ध अधिकार असून तो मी मिळवणारच !' 'जगातील कोणतीही समस्या, संकटे किंवा शक्ति मला माझे ध्येय साध्य करण्यापासून परावृत्त करू शकणार नाहीत. मी त्यासाठी नियोजनबद्ध कृति व आवश्यक ते सर्व प्रयत्न करीन !'

स्वाक्षरी - .....